

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто проблеми та особливості фінансового стану підприємства в умовах глобалізації. Наведено приклади прояву капіталу підприємства, а також розглянуто фінансове становище підприємства – "мертва" точка. Акцентовано увагу на теоретичних і практичних питаннях оцінки фінансового стану підприємства в умовах кризи.

Аннотация. Рассмотрены проблемы и особенности финансового состояния предприятия в условиях глобализации. Приведены примеры проявления капитала предприятия, а также рассмотрено финансовое состояние предприятия – "мертвая" точка. Акцентировано внимание на теоретических и практических вопросах оценки финансового состояния предприятия в условиях кризиса.

Annotation. The problems and features of the financial position of a company are studied in the context of globalization. Examples of manifestation of a company capital are given and the financial position of a company namely, a "dead" spot is examined. Attention is focused on the theory and practice of assessing the financial position of a company under the crisis conditions.

Ключові слова: глобалізація, криза, фінансовий стан.

Тема дослідження є актуальною, тому що на сьогодні кожне друге підприємство України перебуває в кризовому фінансовому стані. Від грамотно проведеної оцінки фінансового стану залежить ефективність заходів щодо виведення підприємства з кризи. Загальною проблемою на сучасному етапі є те, що розраховані в результаті аналізу нормативні значення показників діяльності підприємства, як правило, не відповідають нормативам у зв'язку зі сформованими фінансово-економічними умовами (кризовий стан). Тому слід адаптувати значення нормативних показників, а саме якщо отриманий результат незначно нижчий від нормативу, то в умовах кризи дане фінансове становище доцільно оцінити як задовільне.

Проблеми оцінки фінансового стану підприємств України в умовах глобалізації знайшли відображення в ряді публікацій: у працях Внука Н. С. і Давидова М. Д. [1; 2] робиться акцент на дану проблематику. Вони вважають, що показники фінансового стану мають бути такими, щоб усі, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на питання, наскільки надійне підприємство як партнер у цих відносинах, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження стосунків.

У кожного партнера свої критерії економічної доцільності, тому фінансове становище підприємства необхідно оцінювати комплексом показників і коригувати їх значення за умови фінансової кризи.

Зарубіжний вчений М. Мартінс [3] у своїх дослідженнях пише про необхідність адаптації оцінки фінансового стану підприємств до сформованих умов у політичній і фінансовій системах.

Метою написання даної статті є виявлення особливостей оцінки фінансового стану України в умовах глобалізації, розробка оптимального значення основних нормативних показників оцінки фінансового стану підприємства в Україні. До розгляду приймаються такі показники, як рентабельність, платоспроможність, прибутковість, майновий стан, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт рентабельності, коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Фінансовий стан підприємства – це рух грошових потоків, що обслуговують виробництво і реалізацію його продукції. На фінансовий стан країни впливає ряд зовнішніх факторів: фінансовий і політичний стан країни, тому нині, в умовах глибокої фінансової кризи, необхідно провести корекцію існуючих значень нормативних показників оцінки фінансового стану підприємств.

Під фінансовим станом розуміють здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Воно характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю [4].

Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, що відображають його здатність погасити свої боргові зобов'язання. Фінансова діяльність охоплює процеси формування, руху і забезпечення збереження майна підприємства, контролю за його використанням [5].

Фінансовий стан підприємства – це ступінь забезпеченості підприємства необхідними грошовими коштами для здійснення нормальної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків [6].

З урахуванням наведених визначень фінансового стану підприємства можна сформулювати так: фінансовий стан підприємства – це об'єктивна можливість функціонування підприємства на фінансовому ринку.

Фінансовий стан підприємства оцінюється й аналізується на підставі інформації, отриманої з бухгалтерського балансу підприємства, який є складовим елементом фінансового звіту. У бухгалтерському балансі міститься об'єктивна інформація для ретроспективного, оперативного, ситуаційного, прогностичного та стратегічного аналізу фінансового стану будь-якого підприємства, як у статичній (за відповідні звітні періоди), так і в динамічній (протягом поточного порівняно з попередніми звітними періодами). На підставі інформації, що міститься в бухгалтерському балансі, здійснюються оцінка та аналіз фінансової стійкості, різних видів ризику: фінансового, процентного, валютного,

бізнес ризику та інше, а також ризику фінансової неспроможності та банкрутства підприємства.

Фінансовий стан і фінансова стійкість (короткострокова і довгострокова) підприємства характеризуються за допомогою різних відносин між його майном і капіталом.

Вкладений у підприємство капітал об'єктивно характеризується двостороннім проявом. З одного боку, залежно від форми прояву та існування, капітал знаходить відображення у майні підприємства (ресурси, активи). З іншого боку, залежно від походження капіталу (розглянуто як джерело формування майна), він розмежується на власний і залучений капітал (пасиви). Отже, майно і капітал підприємства становлять два подання одного й того ж поняття.

Фінансовий стан підприємства аналізується і діагностується на підставі відповідних відносин між різними елементами його активів і капіталу. Отже, об'єктивно існує рівність між двома проявами капіталу підприємства:

$$\text{Активи} = \text{Капітал}, \quad (1)$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{Довгострокові активи} + \text{Короткострокові активи} = \\ = \text{Власний капітал} + \text{Пасиви}. \end{aligned} \quad (2)$$

Необхідною є система захисту підприємства від можливості банкрутства, яка передбачатиме найбільш прийнятні умови виконання окремих нормативних показників.

Існуюча дискримінантна модель діагностики банкрутства О. Терещенко має вигляд:

$$Z = 0,145 X_1 + 1,481 X_2 + 1,007 X_4 + 0,048 X_6 + 0,146 X_{10} - 1,779, \quad (3)$$

де X_1 – коефіцієнт покриття, що характеризує рівень дотримання "золотого правила" фінансування, тобто здатність підприємства забезпечити фінансову рівновагу, а отже, платоспроможність у довгостроковому періоді;

X_1 = Поточні активи / Поточні зобов'язання;

X_2 – коефіцієнт фінансової незалежності (автономії). Належить до групи показників, що характеризують структуру капіталу підприємства, його незалежність від позикових коштів. Показує частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування.

X_2 = Власний капітал / Валюта балансу;

X_4 – коефіцієнт рентабельності операційних продажів за Cash-flow. Належить до групи показників, що розраховуються на базі чистого грошового потоку від операційної діяльності (Cash-flow1). Характеризує ефективність основної діяльності підприємства і показує чистий грошовий потік від операційної діяльності, який припадає на одиницю виручки від реалізації та інших операційних доходів;

X_4 = Cash-flow1 / (Чиста виручка від реалізації + Інші операційні доходи);

X_6 – коефіцієнт оборотності позикового капіталу, що характеризує здатність підприємства погасити свою заборгованість за рахунок чистої виручки від реалізації. Даний коефіцієнт розраховується як відношення чистої виручки від реалізації до позикового капіталу;

X_6 = Чиста виручка від реалізації / Позиковий капітал;

X_{10} – коефіцієнт оборотності оборотних активів;

X_{10} = Чиста виручка від реалізації / Середні залишки оборотних коштів.

Якщо $-0,55 < Z < 0,55$, то однозначні висновки про якість фінансового становища підприємства зробити неможливо, потрібен додатковий експертний аналіз

Якщо $Z > 0,55$, то фінансовий стан підприємства є задовільним. Відповідно до ситуації, що склалася у фінансовій кризовій системі країни, деякі показники доцільно адаптувати.

На сьогодні в умовах кризи значення Z можна змінити $= > 0,4$, оскільки досить складним є досягнення його оптимального значення відповідно до нормативів. Таким чином, якщо коефіцієнт фінансової незалежності більший від 0,5, то підприємство вважається залежним від зовнішніх джерел і фінансово нестійким, що в сучасних умовах помилково, оскільки практично всі підприємства України на сьогодні функціонують за умови використання кредитних ресурсів, оскільки відбувається розрив у русі фінансових потоків.

Засоби для виплат необхідні, як правило, на початку місяця, а надходять вони на банківські рахунки в кінці місяця.

Коефіцієнт рентабельності на сучасному етапі може перевищувати 10 %, оскільки кошти заморожуються в операціях тривалий час, і якщо їх на сьогодні недостатньо, то в майбутньому вони можуть надійти на рахунок.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів в умовах кризи характеризує час, що витрачається на рух обігових коштів компанії, він може бути дещо змінений. Показник торговельної активності взаємного інвестиційного фонду демонструє, як часто змінюється склад його портфеля, виражається у відсотках. Коефіцієнт оборотності активів, який дорівнює 100 %, означає, що кожен рік склад портфеля фонду повністю змінюється, в сучасних умовах його можна відкоригувати до 95 %.

Від оцінки фінансового стану підприємства залежить якість функціонування підприємства на ринку: або підприємство рентабельне і працює успішно (за позитивних значень нормативних показників), або воно збиткове і перебуває у стані санування та банкрутства.

Існує також "проміжний" фінансовий стан підприємства, коли в даний момент часу підприємство не отримує великого обсягу прибутку і не перебуває в кризовому стані – "мертва" точка, яка може утворитися через:

1) неефективний менеджмент (у разі відсутності в керівника бажання і вміння реагувати на дії ринків);

- 2) розрив тимчасового інтервалу між постачанням і оплатою товару;
- 3) бажання підприємства здійснити надприбутковий проект і притримання вільних грошових коштів, не пускаючи їх в оборот, для розробки майбутніх інвестиційних програм і т. д.

Фінансовий стан одиниці господарювання перебуває в прямій залежності від об'ємних і динамічних показників руху виробництва.

У сучасних умовах фінансові труднощі підприємств виникають не тільки у зв'язку з відсутністю коштів на стадії розрахунків, а й через труднощі збуту, неліквідність реалізованої продукції та омертвіння великих сум обігових коштів, відсутність готівкових коштів як у фізичних, так і юридичних осіб.

Економічна сутність традиційного фінансового аналізу полягає в оцінці та прогнозуванні фінансового стану підприємства за даними бухгалтерського обліку та звітності.

В умовах фінансової кризи значення нормативних показників, отриманих у результаті традиційного аналізу, необхідно коригувати. Відповідно до цього основними завданнями фінансового аналізу на сьогодні є:

- 1) визначення можливості подальшого функціонування підприємства;
- 2) загальна оцінка фінансового стану підприємства;
- 3) визначення впливу факторів на виявлення відхилення за показниками;
- 4) прогнозування фінансового стану підприємства;
- 5) адаптована оцінка;
- 6) обґрунтування та підготовка управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Виходячи з проведеного дослідження, можна сказати, що в умовах глибоких структурних змін міжнародного та національного ринку головне завдання підприємства полягає в знаходженні своєї ніші в жорстких умовах конкуренції на світовому ринку. Для цього підприємство, що діє в глобальній економіці, має врахувати особливості сучасного ринку.

На перше місце в умовах глобальної економіки виходить чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства не тільки на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках. Також в умовах глобалізації необхідно більш гнучко ставитися до значень нормативних показників і якщо отримані значення несуттєво відрізняються від нормативних, приймати їх як позитивні.

Наук. керівн. Сапун Г. Г.

Література: 1. Внук Н. С. Совершенствование системы управления финансовым состоянием промышленного предприятия на примере ОАО "Донецкгормаш" [Электронный ресурс] / Н. С. Внук. – Режим доступа : <http://www.sibstu.kts.ru>. 2. Давидова М. Д. Анализ финансового состояния и финансовых результатов деятельности предприятия [Электронный ресурс] / М. Д. Давидова, Е. Н. Кучерова. – Режим доступа : <http://www.sibstu.kts.ru>. 3. Мартинс М. Экономика предприятия / М. Мартинс. – М. : Инфра-М, 2009. 4. Терещенко О. А. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. А. Терещенко // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 38–40. 5. Бобров В. Я. Основи ринкової економіки / В. Я. Бобров. – К. : Либідь, 2001. – 320 с. 6. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2003. – 340 с. 7. Абрамян Е. Глобализация в современном мире / Е. Абрамян // Международная экономика. – 2007. – № 5. – С. 4–12. 8. Афендікова Н. О. Глобалізація економіки і ринок праці України / Н. О. Афендікова // Держава та регіони. – 2007. – № 2. – С. 15–18.